

80.

Az RMP Magyar Autonóm Tartományi pártbizottság tájékoztatója Márton Áron látogatásáról

Marosvásárhely, 1957. június 11.

Június 1-jén Márton Áron befejezte a bérmáltatási szertartásokat Kézdivásárhely járás területén, ahonnan visszautazott Gyulafehérvárra. Azt tervezte, hogy június 9-én Régen járásba is ellátogat, de végül csak a helyettesét küldte el.⁸⁶ Kézdivásárhely járásban 26 településen szerveztek bérmálkozást, 8.291 személy bérmálkozott és a szertartásokon 22.195 személy vett részt. Az utóbbi két napon a püspök Kézdivásárhelyen volt, ahol 875 személy bérmálkozott. Itt a következőket mondta az embereknek: „Ne hallgassátok meg és ne adjatok hitelt a hazug propagandának, amely csak meg akar téveszteni benneteket.” Az ember eredetéről is beszélt – megjegyezzük, hogy a járási pártbizottság irányítása alatt erről a kérdésről előadást tartottunk mi is a helyi művelődési házban – azt állítva, hogy azzal, hogy egyesek azt mondják, hogy az ember a majomtól származik, csak tévútra akarják terelni az embereket.

A bérmálkozási szertartást minden településen a helyi pap szervezte meg, aki feljegyezte a bérmálkozni óhajtok névsorát. Ha a papok olyan személyeket találtak, akik nem óhajtottak bérmálkozni, rájuk küldték a helyi egyházi tanács vezetőit, hogy meggyőzzék őket. Az adott községekben a papok különböző ürügyek révén (pl. a harangvásárlás) pénzüsszegeket gyűjtöttek össze még a püspök érkezése előtt. Pl. Torja községben 14 ezer lej gyűlt össze. A püspök minden meglátogatott faluban érdeklődött a mezőgazdaság kollektivizálásáról és ott, ahol eredményeket értünk el ezen a téren, pl. Hatolykán, erőteljesebb kirohanásokat tett a mi demokratikus rendszerünk ellen.

Megfigyelhető az is, hogy azok a papok, akik eddig valamilyen szinten szimpatizáltak a rendszerünkkel, a püspök látogatása után megváltoztatták hozzáállásukat. Azt is megállapíthattuk, hogy a püspököt az érkezése utáni első napokban még nem kísérték nagy tömegek az egyik faluból a másikba. A püspök által megbízott helyettes azonban lépéseket tett annak érdekében, hogy a püspök fogadtatása minél ünnepélyesebb legyen. Ennek következtében minden településen nagy tömeg fogadta, lovasok és kerékpárosok kísérték az egyik falutól a másikig egészen addig, amíg nem foganatosítottunk ellenlépéseket. Az elmúlt héten a püspök által meglátogatott községek alapszervezetei elkezdték a kultúrtevékenységek és a párttagok hozzáállásának kiértékelését. A párttagok egy jelentős része elítélte a püspök hozzáállását, főleg a rendszerünk elleni kirohanásait.

86 Az ügy háttérében a Márton Áron ellen indult újabb eljárás állt. 1957. június 1-jén a BM III. Csoportfőnökség parancsnoka, Nicolae Budişteanu ezredes átiratban javasolta Drăghici belügyminiszternek, hogy Márton Áront hároméves házi fogságba helyezték a gyulafehérvári püspöki palotában, mivel székelyföldi bérmakörútjával megszegte az állammal 1955-ben kötött megállapodást. Drăghici jóváhagyása után az intézkedés azonnal érvénybe lépett és megszakították a felső Maros-völgyébe igyekvő püspök útját (ACNSAS, fond Penal, dosar 254, vol. 12, 1. f.).

Ahogy azt jeleztük az előző híradásokban is, több párttag is elküldte bérmelegíteni a gyerekeit és többen részt vettek a bérmelegítési szertartásokon. Az alapszervezeti üléseken megtárgyaltuk és elítéltük a párttagok hozzáállását. Június 9-én a Régen járási Görgény községben is kilencvenen várták a püspök érkezését, akik végül csalódtak, amikor csak a püspökhelyettes jelent meg, aki egy napot töltött a községben, de nem gyakorolt nagy hatást az emberekre.

A hét folyamán folytatódott az alapszervezetekben a Tartományi Bizottság Márton Áron római katolikus püspök népellenes tevékenységéről írt levelének a feldolgozása. A levelet július 20-ig 174 alapszervezetben dolgoztuk fel. Ezeken az üléseken az alapszervezetek 2793 tagja közül 2105 elvtárs vett részt, 408 elvtárs igazoltan, 280 pedig igazolatlanul hiányzott. A vitákra 706 elvtárs jelentkezett be.

A hét folyamán Maroshévíz és Udvarhely járásban két népgyűlést tartottunk, amelyeken több mint 300 személy vett részt. A vitákra nem jelentkezett senki. Szintén a hét folyamán a Központi Vezetőség levelét feldolgozták a marosvásárhelyi és a 10 járási IMSZ alapszervezetben is. Az alapszervezeti gyűléseken a párttagok egyetértettek a levél tartalmával és elítélték Márton Áron püspök tevékenységét. A felszólalók a vallás és a papok ellen emeltek szót. Nem csak Márton Áron püspököt illették kritikával, hanem a néppel szemben ellenséges papokat is. Az alapszervezetek gyűlésein a felszólalók azt nyilatkozták, hogy a püspök tetteiért nagyon enyhe ítélet született, megérdemelte, hogy elítéljék és 25 évre bezárják, de mégis szabadlábra helyezték, és ő nem tartotta be a feltételeket. Azt kérik, hogy kapjon szigorúbb büntetést, mivel most lehetősége adódik, hogy a rendszer ellen tevékenykedjen, és hogy akadályozza a szocialista rendszer építését. Pl. Dávid Márton, az Udvarhely járási Fenyéd alapszervezet tagja – a faluban mindenki katolikus – a szocialista megvalósításokról beszélt és arról, hogy mindez nem tetszik Márton Áronnak, és a lakosság egy részét a reakció eszközeként akarja felhasználni, befolyásolni a rendszer ellen. Azt is elmondta, hogy a püspök ahelyett, hogy a háború ellen emelné fel a hangját, a rendszert kritizálja, azt a rendszert, amelyik megemelte az életszínvonalat. Az Udvarhely járásban található pálfalvi alapszervezet tagja, Bajda Mihály szigorúbb büntetést kért a püspökre. Azt is elmondta, hogy Balázs Lajos, helyi pap a püspök utasításai alapján nem írta alá a Béke Világtanács békére szólító felhívását.

A csíkszeredai *Augusztus 23* Termelőszövetkezet dolgozója, Fazekas Ferenc arra mutatott rá, hogy pártunk és kormányunk elnézést tanúsított Márton Áronnal szemben és mégis kimutatta a nép elleni rosszindulatát. Túl hosszú ideig engedték tevékenykedni a rendszer ellen a katolikus falvakban, ahol a kollektivizálás nehezebben megy, mint más településeken. A Maroshévíz járási Borszék település erdészeti kerületében tartott gyűlésen a felszólalók azt követelték, hogy mérjenek ki szigorúbb büntetést a püspökre.

Az Udvarhely járási Malomfalva katolikus községben több mint 250-en vettek részt a párt által szervezett népgyűlésen, a vitákra nem jelentkezett senki, de a gyűlés után az emberek megbeszélték ezt a kérdést is. Az alapszervezetek által

rendezett népgyűléseken a következő kérdésköröket jártuk körül: miért nem kap méltó büntetést a püspök? Miért helyezték szabadlábra, holott a börtönben lenne a helye? Miért nem foganatosítottak szigorúbb intézkedéseket ellene? A Régen járási Bala község társas gazdaságában a viták során Huza Gábor alapszervezeti titkár az alkotmány félreértése miatt a következőket mondta: „Teljes szívemből örülök, hogy engedélyezve van a szabad vallásgyakorlás, és hogy bárki elmehet a templomba. Hogyha ezt eddig is engedélyezték volna, a kommunisták sokkal népszerűbbek lettek volna a nép szemében.” A többi elvtárs rámutatott a titkár elvtárs tévedésére, és azt tanácsolták neki, hogy tanulmányozza a Román Népköztársaság alkotmányát.

Tájékoztatói instruktor
Csiszér Lajos

ANDJM, fond 1134, dosar 176/1957, 92. f. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.

81.

Az RMP Magyar Autonóm Tartományi pártbizottság bűrüléseinek jegyzőkönyve

Marosvásárhely, 1957. június 27.

Jelenlevők: Csupor Lajos, Bugyi, Molnár, Valter, Fodor, Török, Vargancsik, Kovács György elvtársak, jelen van még Mogos elvtárs a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének instruktora és Blénesi [Ernő⁸⁷] elvtárs a Román Munkáspárt Központi Vezetősége és a Nemzetiségi Bizottság részéről.

Csupor elvtárs ismerteti az ülés fő napirendi pontját: a Márton Áron római katolikus püspök ellenséges tevékenységét leleplező és az összes pártszervezethez és párttaghoz elküldött levél megvitatása. Az elvtárs a továbbiakban elmondta, hogy a KV valóban kiadott egy ilyen levelet, de sokkal helyesebb lenne, ha a levelet a Tartományi Bizottságnak címezné el, mert a püspök ebben a tartományban fejti ki leginkább ellenséges cselekedeteit.

Blénesi elvtárs elmondja, hogy a levelet Gheorghiu Dej jóváhagyásával a párt vezetősége állította össze; a Tartományi Bizottság mutassa be az esetleges észrevételeit. Az elvtárs elmagyarázza, hogy a Tartományi Bizottságnak a vizsgák és nyári munkák miatti elfoglaltságát figyelembe véve, a levelet a Központi Vezetőségben szerkesztették meg. A KV Titkársága segíti a Tartományi Bizottság munkáját. Az akció sikeres lebonyolítása után a párt vezetősége más tartományok-

⁸⁷ Blénesi Ernő (1928–), kulturális ügyekért felelős kommunista politikus. A *Ștefan Gheorghiu Pártfőiskola* elvégzése után az MNSZ, majd annak megszűnése után az RMP KV aktivistája, több magyar nyelvű lap szerkesztője (*Ijűmunkás, Falvak Dolgozó Népe*). 1956–1959 között a KV mellett működő Nemzetiségi Bizottságban dolgozott Fazekas János KV-titkár mellett; 1959-ben jelent meg Vécsey Károly aktivistával közösen szerkesztett ateista broszúrája (*Vallásos ünnepek, szokások, szertartások*), ami elsősorban a nem együttműködő Márton Áron vezette katolikus egyház ellen irányult. A hatvanas-hetvenes években Fazekas János személyi titkára, minisztériumi tisztviselő.